

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Абрютіна Анастасія Вікторівна,
Сумський державний університет,
аспірантка I року навчання за спеціальністю 08.00.04 –
«Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)»
Науковий керівник – к.е.н, Скляр Ірина Дмитрівна

Розширення впливу ринкових механізмів в економіці України, поглиблення інтеграційних процесів і вихід на світовий ринок поставили перед вітчизняним товаровиробником завдання утримання конкурентної позиції, що у сучасному економічному середовищі вимагає активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства як провідного напрямку підвищення ефективності його функціонування.

Проблема полягає в тому, що у більшості випадків сукупність впливу таких факторів в Україні, як наявний бюджетний дефіцит, нерозвиненість чи невідповідність сучасним умовам господарювання форм кредитування юридичних осіб і недостатнє використання ринкових механізмів, стримують розробку і впровадження інновацій у всіх сферах економіки. Так, у 2009 році лише 10,7% промислових підприємств впроваджували інновації, було освоєно 641 вид нової техніки, впроваджено 1893 нових технологічних процеси, у тому числі 753 ресурсозберігаючих [3]. У результаті подібної тенденції слабшають конкурентні позиції вітчизняних підприємств – виробників різноманітних товарів і послуг, і відповідно зменшуються зайняті частки на міжнародному ринку.

Удосконалення механізмів управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, сьогодні в умовах дефіциту фінансування розглядається передусім у контексті фінансового забезпечення, яке передбачає визначення інвестиційних потреб, пошук внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування з урахуванням їх вартості та очікуваної ефективності інвестицій.

Незважаючи на прийняття таких державних нормативно-правових актів, як Закон України «Про інноваційну діяльність», Закон України «Про інвестиційну діяльність», Закон України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні», Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди), Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та умов надання у 2010 році державних гарантій щодо виконання боргових зобов'язань за запозиченнями суб'єктів господарювання державного сектору економіки, залученими для фінансування інвестиційних, інноваційних, інфраструктурних та інших проектів розвитку, які мають стратегічне значення та реалізація яких сприятиме розвитку економіки України, в тому числі імпортозамінних і експортоорієнтованих галузей» та ін., низка проблем стосовно забезпечення та стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств залишається не вирішеною.

Визначені положення Програми розвитку інвестиційної діяльності на 2002-2010 роки стосовно розвитку фондового ринку такі, як проведення сприятливої політики оподаткування на фондовому ринку України, удосконалення системи обліку, розрахунків та звітності учасників фондового ринку, забезпечення прозорості діяльності інститутів спільного інвестування, розроблення механізму страхування учасників ринку цінних паперів, залучення інвестицій у наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність та ін. на практиці не працюють [6].

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» до основних елементів інноваційної інфраструктури відносяться державні інноваційні фінансово-кредитні установи, венчурні компанії та фонди, консалтингові фірми та інші установи. При цьому згідно Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» до останніх відносять випуск платіжних документів, залучення фінансових активів із

зобов'язанням щодо наступного їх повернення, послуги у сфері страхування, торгівля цінними паперами, професійна діяльність з управління активами інститутами спільного інвестування та ін. [2]. Проте сьогодні в процесі фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності кредити, страхування чи популярне в розвинених європейських країнах венчурне фінансування використовується недостатньо.

Отже, основні проблеми фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні полягають в нерозвиненості чи недосконалому функціонуванню таких сучасних інструментів:

- 1) банківського кредитування;
- 2) страхових послуг;
- 3) венчурного фінансування;
- 4) участі в інвестиційних фондах тощо.

В умовах інфляції та спричиненої фінансовою кризою неплатоспроможності багатьох підприємств комерційні банки утримуються від видачі кредитів на строк вище трьох місяців, якого не вистачить для реалізації переважної більшості інноваційно-інвестиційних проектів.

Лише незначна частка підприємств користується послугами страхових компаній, маючи сумніви стосовно надійності та ефективності таких добровільних видів страхування як страхування кредитів, страхування інвестицій чи страхування фінансових ризиків через нерозвиненість страхового ринку в Україні [1]. І хоча дані інструменти мають забезпечувати захист інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства на всіх стадіях реалізації проектів, вони не охоплюють всі ризики, з якими стикаються суб'єкти господарювання в сучасних умовах.

У більшості розвинутих країн світу для фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств використовується венчурний капітал у той час, як в Україні даний механізм залишається на початковому етапі впровадження, не маючи навіть достатнього законодавчого підґрунтя.

Венчурне фінансування на основі венчурного капіталу, як результат адаптації господарської системи до вимог активізації інноваційного процесу, передбачає дольову участь інвесторів венчурного капіталу в капіталі венчурної фірми шляхом придбання акцій через варанти, опціони або через конвертовані цінні папери [5].

Сутність венчурного фінансування полягає в пайовій участі венчурних інвесторів у капіталі підприємства, яке реалізує інноваційний проект, і наданні коштів безповоротно, без відсотків, гарантій чи застави на довгостроковий період. При цьому пріоритетність венчурного фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності забезпечує єдина мета як інвесторів, так і власників підприємства – ефективне впровадження та реалізація інноваційного проекту з відповідним одержанням очікуваного високого прибутку.

Крім того, на міжнародному фінансовому ринку активно діють й інвестиційні фонди, капітал яких є одним із широко використовуваних у світі джерел фінансування інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств.

Так, в Україні з 1998 року функціонує інвестиційний фонд EVU Management Ltd., створений з метою досягнення довгострокового приросту капіталу, інвестованого в диверсифікований портфель компаній, які працюють в Україні. При цьому фінансуються переважно молоді й фінансово стійкі підприємства з професійним менеджментом в перспективних галузях економіки [4].

Отже, враховуючи світовий досвід інноваційно-активних й успішних підприємств, для забезпечення стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності наголошуємо на необхідності здійснення наступних кроків:

- 1) на рівні підприємства:
  - вдосконалити механізм стратегічного планування діяльності та формування фінансово-інвестиційної стратегії;
  - розробити концепцію управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства;

– максимально використовувати послуги, представлені на сучасному фінансовому ринку, включаючи використання капіталу венчурних й інвестиційних фондів, ф'ючерсних контрактів, ефективне реінвестування, банківське кредитування, операції з цінними паперами тощо;

– розширити сферу застосування різноманітних форм кредитування, включаючи лізинг, факторинг та інші сучасні форми фінансування в практиці підприємств та ін.;

2) на рівні держави:

– на законодавчому рівні виділити страхування ризиків при реалізації інвестиційних та інноваційних проектів як окремий вид діяльності страхових компаній;

– висвітлити основні положення венчурного фінансування в Україні шляхом прийняття відповідного нормативно-правового акту;

– включити в пріоритетні напрямки державної політики заходи зі здешевлення кредитних ресурсів для впровадження інновацій;

– стимулювати комерційні банки, наприклад, шляхом вигідного рефінансування при наданні пільгових кредитів підприємствам для реалізації інноваційно-інвестиційних проектів;

– розширювати й розвивати інноваційну інфраструктуру та ін.

Список літератури:

1. Закон України «Про страхування» № 85/96-ВР від 08.03.1996 р. зі змін. і доп. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>
2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» № 2664-III від 12.07.2001 р. зі змін. і доп. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>
3. Інноваційна активність промислових підприємств за даними Державного комітету статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Матеріали сайту інвестиційного фонду EVU. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.evu.kiev.ua>
5. Міжнародна інвестиційна діяльність. Підручник / Лук'яненко Д.Г., Губський Б.В., Мозговий О.М. та ін. — К.: КНЕУ, 2002. – 387 с.
6. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної діяльності на 2002-2010 роки» №1801 від 28 грудня 2001 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>